

DORI VOSITALARINING ZAMONAVIY TAHLILI VA ULARDAN FOYDALANISH

Toshkent tibbiyot akademiyasi talabasi
Xudoyberdiyeva Sarvina Asliddin qizi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada dorilarning xususiyatlarini aniqlash, bazi dori turlari haqida qisqacha ma'lumot berib o'tish va uni saqlanish sharoiti va dorilarning taxlil usullari, yangi texnologiya yaratish istiqbollari ishlab chiqish yo'llari haqida mulohazalar ilgari surilgan.*

Kalit so'zlar: *me'yoriy texnik hujjatlar, farmakopeya, dori vositalarini ro'yxatdan o'tkazish, standart namunalari.*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng dori vositalarini ro'yxatga olish, me'yoriy texnik hujjatlarni tasdiqlash va ekspertizasini amalga oshirish, dori vositalari va tibbiyot texnikasining sifatini nazorat qilishni xalq etishda o'z sohasini mukammal egallagan farmatsevt mutaxassislariga bo'lgan talab ortdi.

Ular O'zbekiston respublikasi farmatsevtika faoliyati haqidagi qonunlar, dori vositalari sifat standartlarining mazmuni va sifat ko'rsatkichlarini aniqlashning zamonaviy usullari yuzasidan mustahkam bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari zarur.

ASOSIY QISM

«Dori vositalarining sifat standartlari, MTXlar, ularning tuzilishi, dori vositalarini ro'yxatga olish shartlari» mavzusini o'rganish davomida talaba qayd etilgan jarayon bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Standartlash u yoki bu mahsulotning me'yoriy talablarga mos kelishi haqidagi tushuncha bo'lib, ilmiy texnik progressning o'sib borishi, turli tizimlar orasida iktisodiy hamkorlikni rivojlanishi, Davlatlar, milliy tashkilotlar va firmalar bo'yicha savdo sotik xajmining yuksalishi, raqobatbardosh sifatli mahsulotlarni ishlab chiqarishni taqazo etadi.

Dori vositalarini standartlash. Mahsulotning sifatliliklari esa barcha me'yoriy hujjatlar talablarini qay darajada qondira olishi bilan belgilanadi.

O'zbekiston Respublikasining «Standartlash to'g'risidagi qonun»i 1993 yil 28 dekabrda qabul qilingan bo'lib, bu qonunga ko'ra standartlashdan ko'zlagan maqsadlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Mahsulotning sifati, xizmat jarayonlarining aholining xayoti, sog'ligi, mol mo'jki, atrof muxit, tabiiy manbalarni tejash xavfsizligi borasida iste'molchilar va davlat manfaatlarini himoya qilish.
2. Mahsulotlarni bir-biri bilan mosligi, almashinuvchanligini ta'minlash.
3. Ilm - fan va texnikaning rivojlanishi hamda axoli va xalq xujaligining ixtiyojlarini usishini inobatga olgan xolda mahsulot sifatini va raqobatbardoshligini oshirish.
4. Barcha turdagi resurslarni tejash, ishlab chiqarishning texnik iktisodiy ko'rsatkichlarini yaxshilash.

5. Sotsial - iqtisodiy, ilmiy - texnik dasturlar va loyhalarni amalga oshirish.

6. Tabiiy va texnologik falokatlar va boshqa favkulotda xodisalar sodir bo'lishini e'tiborga olib. Turli ob'ektlar havfsizligini ta'minlash.

7. Iste'molchilarni mahsulot turi va sifati haqida aniq va ishonchli ma'lumot bilan ta'minlash.

8. Mudofaa kobilyatini yaxshilash va safarbarlikka tayyorliqni ta'minlash. Ulchovlarning yagonaligini ta'minlash.

9. Savdo-sotiq, iqtisodiy va ilmiy—texnikaviy hamkorlikdagi to'siqlarni bartaraf etish.

Standartlashning asosiy prinsiplari:

-Sotsial, iqtisodiy, texnik zarurligini va mosligini hisobga olgan xolda MX larni ishlab chiqishni maqsadga muvofiqligi;

-MX larning ilm va texnikaning zamonaviy yutuklariga, ilgor tajiba va qonuniy aktlarga mos kelishini ta'minlash;

-Sertifikatsiyalash maqsadlarida MX larning yaroqliligini aniqlash. Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasida standartlash ishlarining umumiy, tashkiliy-texnik qoidalarini ishlab chikuvchi standartlashning Davlat tizimi faoliyat ko'rsatmokda.

Respublikada standartlash ishlarini tashkil etish va mufofiqlashtirish quyidagi tashkilotlar tomonidan amalga oshiriladi:

- Ho'jalik soxasida - Vazirlar maxkamasi qoshidagi standartlash, metrologiya va sertifikatsiyalash bo'yicha davlat markazi (O'zDavStandart).

- Tabiiy resurslardan foydalanish, atrof muxitni ifloslanishi va boshqa zararli ta'sirlardan muxofaza qilish soxasida - Dav.kom.tabiat.

- Tibbiyot mahsulotlari, tibbiyot buyumlari, dori vositalari hamda Respublika sanoatida ishlab chiqarilgan va import qilingan dori vositasi tarkibidagi inson salomatligi uchun zararli moddalar miqdorini aniqlash masalalari bo'yicha -UzRSSV qoshidagi dori vositalari va tibbiyot texnikasi sifatini nazorat qilishi Bosh boshqarmasi.

DVTTSNQ Bosh boshqarmasi O'zR Vazirlar maxkamasining 1995 yilning 5 maydagi 181-sonli karori asosida tashkil etilgan bo'lib, uning zimmasiga dori va tashxis quyish vositalari, tibbiyot texnikasi, tibbiyot buyumlari ustidan davlat nazoratini olib borish, tibbiyot texnikasi va dori vositalarini ekspertiza qilishi, standartlash, ro'yxatga olish va sertifikatsiyalash bilan shugillanuvchi tashkilotlar ishini boshqarish va mufofiqlashtirish ishlari yuklatilgan.

Dori vositalari va tibbiy texnika sifatini nazorat qilish Bosh boshqarmasi qoshida 4ta qo'mita (farmakopeya qo'mitasi, farmakologiya qo'mitasi, narkotik moddalarni nazorat qilish qo'mitasi, yangi tibbiyot texnikasi qo'mitasi) va 2 ta bo'lim (farm nazorat bo'limi, sertifikatsiya va ro'yxatga olish bo'limi) faoliyat yuritadi.

Davlat boshqarmalari uz soxalari bo'yicha standart va texnik shart -sharoitlarini ishlab chiqish, tasdiqlash, ro'yxatdan o'tkazish va nashr etish bilan shug'ullanadilar.

O'zbekiston Respublikasidagi farmatsevtik faoliyatning qonuniy asoslari:

-«Dori vositalari va farmatsevtika faoliyat haqidagi qonun»

-«Axoli sogligini himoya qilish haqidagi qonun»

-«Mahsulot va xizmat ko'rsatishni sertifikatsiyalash haqidagi qonun»

-«Farmatsevtika va tibbiyot faoliyatini litsenziyalash haqidagi ko'rsatmalarni tasdiqlash haqida» (O'zR VM ning qarori)

O'zbekiston Respublikasida 1997 yil 25 aprelda qabo'l qilingan «Dori vositalari va farmatsevtik faoliyat haqidagi qonun»da (1999 yil 15 aprelda o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilgan) asosiy tushunchalar belgilab berilgan va ular quyidagilardan iborat:

Dori vositalari - kelib chiqishi tabiiy va sun'iy bo'lgan bir yoki bir necha dori moddalari (substansiyalar) hamda yordamchi moddalar asosida xosil qilingan, kasallikni oldini olish, tashxis quyish va davolash uchun qo'llashga ruxsat etilgan vositalar; Ular jumlasiga immunobiologik, radiofarmatsevtik va parafarmatsevtik preparatlar, gomeopatik, tashxis quyish vositalari kiradi

Dori moddalari (substansiyalar) - kelib chiqishi tabiiy va sun'iy bo'lgan dori preparatlarni qo'llashga ruxsat etilgan toza biologik faol moddalar;

Farmakologik vositalar - belgilangan farmakologik faollikka ega bo'lib, klinik sinov ob'ektlari hisoblanadigan muayyan dorivor shaklidagi moddalar yoki moddalar aralashmasi;

Me'yoriy hujjatlar dori vositalarini tayyorlash sifatini nazorat qilish, ishlatilishi va saqlanishining shart-sharoitlari belgilangan va qonun makomiga ega bo'lgan hujjatlar bo'lib, ular dori vositasining sifatini yaxshilash va samaradorligini oshirish maqsadida, ilm-fan yutuklari, ishlab chiqarish korxonalarining ilgor texnologiyalarini e'tiborga olgan xolda vakti-vakti bilan kayta ko'rib, eskirgan sifat ko'rsatgichlari va tahlil usullari yangilab boriladi.

XULOSA

Dori preparati tarkibiga kirgan dori moddasi (substansiya) to'g'risidagi tegishli me'yoriy hujjatga ko'rsatma (ishora) keltiriladi. Dori moddasi (substansiya)ning nomi lotin, davlat va rus tillarida empirik formulasida dastlab uglerod, so'ng vodorod tartib bo'yicha yoziladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. «Dori vositalari sifat standartlarining asosiy qoidalari» Tst-42-01-2002 Dori vositalari sifat standartlarini tuzish qoidalari Scientific Journal Impact Factor
2. Davlat farmakopeyasining amaldagi nashrlari
3. O'zR «Standartlash to'g'risidagi qonuni» 1993 yil 28 dekabr
4. O'zR «Dori vositalari va farmatsevtik faoliyati haqidagi qonun» 1997 yil 25 aprel
5. O'zR farmatsevtika faoliyati 2003, 2001 yy, I-III t.
6. Qodirov, T. U. U., Yusufxonov, Z. Y. O. G. L., & Sharapova, S. R. Q. (2021). O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA KLASTERLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(6), 305-312.